

SÖYLEŞİ

29.8.1992 tarihinde Odamız lokalinde bir söyleşi düzenlenmiştir.

1 Eylül Dünya Barış Günü

Konuşmacı: Murat YETKİN (Gazeteci)

Birçok savaş girişimlerinin barışı sağlamak adına yapıldığını biliyoruz. 1 Eylül tarihi de II. Dünya Savaşı'nın başladığı gündür. Barış mücadelesi özellikle soğuk savaşın yoğun yaşandığı dönemlerde yükselmiştir. Yine bu mücadele büyük ölçüde nükleer savaş karşıtı bir ek- sende gelişmiştir*

Sorunu daha da açabilmek için soğuk savaşın dinamiklerine göz atmamız gerekiyor. 1957'de SSCB'nin kıtalararası balistik füzeleri denememesi» 1961'de Berlin'de iki Berlin'i ayıran duvarın örüldüğünü biliyoruz. 1950- 1960'larda barış hareketi Batıda sosyalist aydınlar arasında, Sosyalist Bloktaki işe antikomünist aydınlar arasında zemin bulmuştur. Örneğin, Almanya'da 1957'de, "esaret altında yaşayan halklar için" Hür Avrupa, Özgür Avrupa adlı radyo kanalları Doğu Bloğuna büyük bir propagandaya başlanmıştı.

Bir nükleer savaşın 1962'deki Küba Olayı sonrasında çıkmayacağı biliniyordu. Çünkü, her iki taraf da böyle bir savaşa karşı önlemlerini almıştı ve iki vuruş kabiliyeti denen sistemi oluşturmuşlardı. Bu sistem, ilk saldırıyı yapana karşı, karşı tarafın gizli silahlarını anında devreye sokabilmesine olanak tanıyordu, işte dehşet dengesi denilen bu durumdur. Nükleer savaşın bu koşullarda çıkması mümkün değildi. Bu denge içinde birinin diğerini yok etmesi, kendisinin de yok olması anlamına geliyordu. Bu gerçeği Sovyet yöneticileri bildikleri halde halktan sakladılar. Brejnev dönemi Sovyetler için bir gelişme dönemidir, ancak aynı zamanda bir tıkanma da söz konusudur» Silahlanmaya ayrılan ödenekler, zamanla yatırımların azalmasının nedeni olmuştur.

Dünya barış hareketi yenilmiştir, kaybetmiştir. Ancak ABD kapitalizmi de zorlanacaktır. Çünkü sistem silahlanmaya dayanmaktadır. ABD'de önemli görevlerde bulunmuş bir yazar, Demokrasi Tuzağı adlı kitabında, yıllarca demokrasi silahını kullandıklarını ve komünizmi yendiklerini, ancak silahın şimdi kendilerine döneceğini belirtmektedir.

Silah sanayiinde genel olarak gerileme içinde olan ABD toparlanmak durumundadır. Bölgesel savaş kavramı zaten 70'li yıllarda ortaya atılmıştı, 80'lerden sonra hava-kara savaşları söz konusu oldu, NATO'da bugün bu stratejiyi benimsemiştir.

Bölgesel savaşlarda ya da iki bloklu dünyada küçük ülkeler ve onların yürüttükleri ulusal kurtuluş savaşları büyük ölçüde başarılı olmuştur. Çünkü güçlerini olduğundan fazla gösterme yada şantaj olanaklarıyla avantaj sağlayabilmişlerdir. Ancak, bugün, Sovyetlerin ortadan kalkmasıyla durum değişmiştir.

Bloklar arası çatışmalar, diğer çatışmaların ortaya

çıkmasını engellemiştir. Milliyetçi ve dinsel çatışmalar, blokların dağılmasıyla birden gündeme gelmiştir.

Körfez Savaşı Dünya tarihinde bir dönüm noktasını oluşturmuştur, Sovyetler Birliğinin tarih sahnesinden ayrılışını sağlamıştır. Sovyet sisteminin çöktüğünü ilk olarak İsrail fark etmiştir, Sovyetler Birliği Körfezdeki saldırı tarihinden bir gün önce bu saldırıya karşı çıkmıştır, İsrail bu durumu yorumlayarak Sovyetlerin engelleyemeyecekleri bir olaya, prestij kaybına uğrayacakları bir olaya ilk kez karşı çıktıklarını ve bunun sistemin çöktüğünün işareti olduğunu söylemişlerdir.

Artık gündemde Yeni Dünya Düzeni vardır AGİK, pazar ekonomisi v.b. bu düzenin ana unsurlarıdır. Bu düzenin amacı statükoyu korumaktır. Ancak bunu sağlayacak araçlardan da yoksundur. Kapitalizmin dinamikleri ve savaş ekonomisi buna engeldir. Yeni ortaya çıkan pazarlara egemen olma, pazarları geliştirme arzusu milliyetçi akımları güçlendirecektir. Bugün şantaj ve pazar kavgası bloklar arasından bölgesel güçler arasına kaymıştır.

Yugoslavya'nın zenginleri bağlı oldukları federasyondan ayrıldılar, Çekoslovakya'da önceleri federasyondan Slovaklar ayrılmak istiyordu, ama şimdi zengin Çekler ayrılmak istiyor, Slovaklar federasyonu devam ettirmek istiyorlar.

Milliyetçi akımların yerini belli bir süre sonra dinsel akımlar alacak, Vatikan Kilisesi önemli bir güçtür, ama Sovyet sisteminin dağılması sonucu Ortodoks Kilisesi de önemli bir güç olarak ortaya çıktı. Geçenlerde 12 Ortodoks Kilisesinin temsilcileri İstanbul'da toplandılar ve etki alanlarını paylaştılar, ancak bu konuda hiç bir bilgiye sahip değiliz.

Bosna'da bugün müslüman, katolik ve ortodoks savaşı söz konusu, Avrupa'da Bosna sorununun çözülmesi, yeni sorunların doğmasına neden olabilir. Ortaya çıkabilecek müslüman bir devlet ve savaş Arnavutluk ile Makedonya'yı da bu savaşa çekebilir* Kafkasya ve Ortadoğu da çok farklı bir konumda değil.

Körfez Savaşı doğu* batı eksenli dünyayı, kuzey-güney eksenine oturarak bir dönüm noktası oluşturdu. Bugün enerji çok önemli bir sorun ve birçok çatışmaların nedeni olmaya aday. Kıta Asya gelecekte yeni bir çatışma alanı olabilir. Japonya, ABD'ye olan stratejik bağımlılığından kurtulmak istiyor. Çin'in dağıtılması girişimleri» Çin-Japon federasyonu ile karşılık görürse İpler kapabilir.

Çizdiğin bu tablo karşısında barışın nasıl sağlanacağı konusunda iyimser olmak, çok fazla şey söylemek bugün için zor.